

Samira Begman Karabeg

C.G.Jung i crvena knjiga

Ove godine se navršava 50godišnjica smrti švicarskog psihoanalitičara Dr. Carl Gustava Junga (1875 - 1961). Tim povodom njegovi potomci i nasljednici su pristali da se njegove intimne bilješke i promišljanja objave pod nazivom: "Das Rote Buch" (crvena knjiga). Svoje bilješke Jung je pisao na pergamentu, sa mastilom, tušom i perom u starogotskom krasnopisu. Bio je to jedan vid meditacije. Bilješke i intimne rasprave su popraćene sa crtežima i slikama iz drevnih kultura, motivima iz mitologije, simbolima, motivima njegovih vizija i snova, mandala i sl. Čitajući njegova intimna promišljanja, ostajemo zbunjeni pred nametnutim pitanjem, kako sliku jednog "mističnog" Junga, koji se poput srednjovjekovnih alhemista i vitezova grala uputio u potražnju za kamenom mudraca, uklopiti sa slikom modernog naučnika koji je iziskivao rigoroznu racionalnost i na osnovu kliničkog iskustva o psihozama, neurozama, seksualnim poremećajima, depresijama i religioznog fanatizma došao do dubokog, inovativnog shvatanja ljudske psihe i razvio nove terapijske metode koje su pokazale zapanjujuće rezultate. Možda će nam ovo pitanje zauvijek ostati nepoznanica, ali ta nepoznanica ne isključuje da se malo pozabavimo sa osobom C.G.Jung i njegovim učenjem. Ovaj esej je samo pokušaj da se u tome napravi jedan presjek, jer baviti se Jungovim učenjem znači uroniti u dubine bez dna. Jer cjelovito njegovo učenje je samo otvaranje vrata u vlastitu unutrašnjost gdje počinje put u potražnji za ličnim, svetim gralom. Baš kako i Jung u crvenoj knjizi,

svojoj intimnoj ispovijesti kaže: *"Ovo je bio moj put. Idite svojim vlastitim putem. Niko drugi ga za vas ne može prohoditi"*.

C.G.Jung je rođen 26 jula 1875 godine u Švicarskoj. Bile su to godine kada je pronađena sijalica, nazaustavivo se širio kolonijalizam, diskutirala Darwinova teorija o porijeklu vrsta. Po muzičkim salonima se svirao Wagner, Monet jednu svoju sliku jednostavno nazvao impresijalizmom, rodio se Thomas Mann, Albert Schweizer i R.M.Rilke, koji se u svijetu poezije, isto kao i Jung, posvetio unutarjem, duševnom svijetu. Karl Marks je objavio "Kapital" a Sigmund Freud bio 19 godina star i razmišljao o Edipusovom kompleksu.

Obitelj C.G.Junga potječe iz Mainza. Njegov djeda, jedan od vanbračnih sinova Goethea, je na poziv Aleksandra von Humboldta došao u Basel da drži univerzitetsku katedru. Jungova majka je porijeklom iz Basela čija se obitelj kroz 500 godina naslijeđa duboko ukorijenila u helvetsko porijeklo. Njen otac, utjecajan teolog i hebreist, bio je masonac i spiritista i svakodnevno imao kontakt sa paranormalnim. Jungova majka je također bila medijum i održavala kontakte sa duhovima. Medijalna nadarenost, teologija, medicina i prirodne znanosti su bile dakle milje u kojem je Jung odrastao; sve ono što je kasnije utjecalo na njegovu orijentaciju u psihoanalizi.

U starosti od 11 godina Jung počinje osjećati u sebi jedan autoritet koji, u jednom slijedu nesretnih doživljaja, poprima neuobičajeno obličje. Pod utiskom tih doživljaja u Jungu se razvija neartikulirana predstava da je on spoj dvije ličnosti; jedna mladić, učenik - vanjska ličnost, i druga, stari mudrac - unutarnja ličnost. Ove dvije ličnosti stoje jedan na prema drugom u stalnom dijalogu. Sa 17 godina Jung počinje određena pitanja, proizišla iz ovih unutarnjih dijaloga, sistematski slijediti i baca se na filozofsku lektiru; Schopenhauer, Kant, Nitsche...

Godine 1895 Jung upisuje studij prirodnih znanosti i medicine u Baselu.

Jung je bio mistik među savremenicima psihoanalize. Jer, dok se Frojdova teorija zasnivala na seksualnom nagonu a Adlerova na težnji za nadmoć, humano orijentirani Jung je pojedinca vidio u uskoj vezi sa "precima", dakle, poganski, kao čarobno biće. Živio je sa sviješću da je rođen u obitelji kojoj vizije nisu bile nepoznanica; jedan djed je bio svećenik i imao kontakt sa "duhovima", a drugi je bio mason upućen u ezoterične prakse. Za njega se vjerovalo da je nezakonit sin Goethea. Jung je bio ponosan na svoje porijeklo i rado je naglašavao da potječe od kralja poezije. Njegova majka je često padala u trans pri čemu bi artikulirala čudne riječi i zvukove. U takvom stanju bi dolazila u kontakt sa duhovima i za sina je uvijek bila jedno zagonetno i tajanstveno stvorenje. Iako majka, ali ipak stranac - privlačna i zastrašujuća istovremeno.

U Jungovoj analitičkoj terapiji san se smatra bitnim vodičem nesvjesnog. Ovdje se susrećemo s arhetipovima koji nam govore kroz snove. Stoga je za Junga jedan od najvažnijih aspekata svakog liječenja u procesu individuacije i samorealizaciji, u susretu s "božanskim unutar nas samih." Jungovo putovanje u carstvo mitova i simbola dovelo je do bogate kolekcije materijala, koji je postao predmetom filozofskih i antropoloških istraživanja. Naročito u krugovima orijentiranim duhovnim i književnim sadržajima, njegov pogled na svijet biva sve značajniji. Početna tačka i jedini način spoznaje u pogledu istraživanja psihičke stvarnosti za C.G. Junga je "iskustvo", i to prije svega "unutarnje" iskustvo, dakle, spoznaja i prepoznavanje duševnih sadržaja. Jung se pri tom oslanja na osobna iskustva, na iskustva svojih probanada i na sveukupno iskustvo čovječanstva u njegovoj duhovnoj povijesti, čime je dobio empirijski pristup duši. Za razliku od Freuda, Jung uočava nesvjesno uz aspekt osobnog nesvjesnog i u kolektivnom smislu. Prema njegovom razumijevanju, korijen individualnih snova i vizija nalazi se u naslijeđu mitova i bajki iz svih kultura.

Njegova glavna djelatnost sastojala se u prikupljanju činjeničnog materijala, te isti taj materijal opisati i objasniti. Iz toga proizašle zaključke i stavove Jung sam poima kao *"sugestije i pokušaji formuliranja nove znanstvene psihologije, koja se temelji prvenstveno na izravnom iskustvo ljudi."* Tako Jung svoju teoriju ne

svrstava niti u jedan definitivan sistem, niti kao znanstveno uzdignuta dogma. Osnovna teza i polazište svih Jungovih ideja je usvajanje "stvarnosti duše." Kao duhovno biće, ljudsko tijelo ima udio u duhovnoj stvarnosti. Dakle, Jung ne pita za dušu čovjeka, već o kvalitetu odnosa čovjeka prema duhovnoj stvarnosti.

Analitička psihologija je u sprezi između Frojdove psihoanalitičke teorije i psihologije njegovog studenta Adlera. Dok Freud i Adler promatraju samo specifične psihološke nagone, Jung pokušava sa svojom cijelovitom psihologijom omogućiti ljudima jedan zdrav i uravnotežen život. Centralni koncept ljudske psihe je *Sebstvo*. To *Sebstvo* je sveukupnost ljudske psihe i obuhvata svjesne i nesvjesne komponente ličnosti i ima za cilj uskladiti psihu. Svijest je samo "JA-svijest", te je stoga samo mali dio onoga što čini ljudske osobnosti. Aktivni medij osjetila i razmišljanja, osjećanja i intuicije. Ovisno o tome koji od dva pojma je JA-svijesti bliži, radi se o introvertiranoj ili ekstravertiranoj osobi. Znatno opsežniji, nego opsežna JA-svijest je nesvjesni dio čovjeka, koji se dijeli u osobno nesvjesno i kolektivno nesvjesno. Osobnom nesvjesnom pripada zbir svih potisnutih osjećaja i mustri ponašanja, dakle, *sjene*, kako je Jung osobno nesvjesno definirao. Poseban aspekt ovih *sjena* su potisnuti osjećaji i ponašanja suprotnog spola: animus ili anima. Kolektivna podsvijest je jedna instanca koja uključuje sva iskustva koja su svim ljudima zajednička i odražavaju se u slikama i simbolima.

Podsvijest je skupni naziv za sve uzroke, koji u biti djeluje na naše akcije, ali je JA-svijest ne poima. To je u osobnoj podsvijesti, zaboravljeni, potisnuti, osujećeni impulsi i nagoni, fiksiranja i programiranja do u ponašanju utvrđenim postupcima, te kondicioniranja u ranom djetinjstvu i latentni talenti. Kolektivna podsvijest je skupni naziv za genetski usidrenu pretpostavku psihološkog funkcioniranja i cjelokupnost općeg iskustva, ponašanja i mogućnosti razvoja. To je za ljude prilično lako odrediti kada podsvijest daje poticaj na akciju. Kada se kolektivna podsvijest manifestira prema vani, kontinuitet JA-svijesti biva prekinut. To znači da čovjek u ovom trenutku sam osjeća da djeluje diskontinuirano. Zato, jer poticaj na djelo ne potiče, svjesno, od njega samog. Naprimjer, ako na određenu riječ u razgovoru osoba iznenada reagira emocionalno, što za nju inače nije uobičajeno,

možemo polaziti od činjenice da je ovdje reakcija iz podsvijesti, očito je ta riječ legla na nezacijeljenu ranu. U analitičkoj psihologiji ovakvo ponašanje se definiše kao kompleks. Istraživanje kompleksa je direktan put do podsvijesti.

Kompleksi nastaju usljed odobravajućih ili odbojnih reakcija okoline na ljudsko ponašanje i na taj način određene, prirodne potrebe, ponašanja ili osjećaje vrijeduje kao mana ili vrlina, prijatno ili neprijatno, ispravno ili neispravno. Prema tome, neki aspekti same ličnosti i iskustva sa okolinom postaju pozitivni, a drugi sa nabojima negativnog. Osoba koja u određenim okolnostima pokazuje kompleksno ponašanje, ne posjeduje mogućnost da svoje ponašanje kontrolira.

Prema Jungu, možemo razlikovati dva različita nivoa kompleksa:

1. kompleksi koji su nastali iz životne povijesti individue, kompleksi karakteristični grupi, društvu, sredini i kulturi u kojoj živimo, i koje poprimamo u toku procesa socijalizacije;
2. kompleksi koji su naslijeđene i svim ljudima zajednički. Ovo se također naziva arhetipovima. Primjeri za ovo su u idejama svih kultura o duhovima, demonima, vilenjacima, mitskim bićima itd., kao personifikacija nesvjesnog kompleksa.

Budući da djelovanja iz kompleksa isključuje pozitivne životne procese, jedan konstruktivan cilj bio bi otklanjanje ovakvih destruktivnih djelovanja. Put ka tom cilju vodi, između ostalog, kroz pomno promatranje kontinuiteta svijesti o sebi, tj. JA svijesti. Suzbijanje pojedinih dijelova osobnosti dovodi do razvoja pod-ličnosti, koja mora apsorbirati potisnute dijelove osobnosti. Prvi dio pod-ličnosti je tzv. *sjena*. Nju karakteristiše pohlepa, sebičnost, agresivnost, nagoni, zavist itd. Drugi dio pod-ličnosti karakteristiše isključivo osobnost suprotnog spola kao aspekt *sjene*. Kod muškaraca se ova pod-ličnost zove *anima*, a kod žena *animus*. *Anima* simbolizira sljedeće, potisnute, ženstvene aspekte: vještina komunikacije kad su u pitanju lični interesi, empatija, sposobnost održavanja odnosa, odnos prema tijelu i osjećajima i prilagodljivost. *Animus* simbolizira potisnute, muške osobnosti, kao što su agresivnost, impulzivnost, hrabrost, preuzimanje rizika, inicijative,

intelektualna neovisnost, inovacija. S obzirom da se ovi sadržaji ne mogu u potpunosti potisnuti, oni se izražavaju u vidu projekcije na druge ljude i objekte. U onoj mjeri, u kojoj se ličnost pomiri sa sobom, u istoj mjeri se miri i sa svojom okolinom.

Kompleksi, koji su zajednički za sve ljude na zemlji nazivaju se arhetipovima. Oni postoje još od postojanja svijesti. Arhetipovi postoje, zato jer u strukturi ljudi, i fizički i psihički, postoje ukorijenjene zakonitosti kojima se svi ljudi povinuju. Osvrnemo li se na prošlost, uočit ćemo, da su se svi ljudi u svim vremenima, bavili uvijek sa istom osnovom problema: odnos prema silama prirode, snošenje sa nagonima i druge osnovne potrebe, problem dobra i zla, odnos među spolovima, problemi generacija, poimanje nesreće i smrti, odnos s transpersonalnim i pitanje o smislu života. Svako društvo i svaki pojedinac je suočen s tim arhetipskim problemima. Kada se suočimo s tom problematikom, uočit ćemo da je ne samo problem star, već i rješenja prijašnjih generacija u biti bio uvijek isti. Kolektivna podsvijest je dio naše psihe, koju posjedujemo, zato, jer smo ljudi, i kao takvi imamo identične osnovne funkcije.

JA je ona instanca ličnosti, koja je nositelj svijesti explicitnog i implicitnog kao i vlastitog identiteta. Iako nam je JA instanca najviše poznata, ništa nije tako teško razumjeti kao to JA. JA se pokušava orijentirati u ovom svijetu kroz četiri glavne funkcije: senzorna percepcija, razum, osjećanje i intuicija. U većini slučajeva, pojedinac je razvio samo jednu ili dvije osnovne funkcije, zbog čega ličnost ostaje nezrela. Ljude, koji su posebno razvili funkcije senzorne percepcije i razum, Jung naziva *extrovertiranim*. Nasuprot njima, *introvertirani* se baziraju uglavnom na osjećaj i intuiciju. Proširenje svijesti je, dakle, uvijek diferencijacija i oblikovanje prethodno zakržljalih funkcija. Nadalje, JA instanca se zasniva na daljnje dvije osnovne sposobnosti: JA stabilnost i JA fleksibilnost. JA stabilnost služi sposobnosti razgraničenja, isključivosti i razlikovanja. Ako dominira JA stabilnost, ličnost može postati zgrčena i kruta. JA fleksibilnost je odgovorna za otvorenost prema novim utjecajima u cilju transformacije. Ako dominira ova funkcija, nastaje dezorijentiranost ličnosti.

Sebstvo je središte sveukupne ličnosti, a time i glavna instanca upravljanja, koja stupa na snagu od trenutka oplodnje uterusa i struktura sve razvojne procese. Realizacija razvojnih mogućnosti, koje su kao potencijalna snaga utemeljene u Sebstvu, ovisi o ekološkim i socijalnim uvjetima, a posebice o prirodi JA-svijesti. O njezinoj sposobnosti da se otvori prema Sebstvu, ovisi sveukupan razvoj ličnosti. JA je svjesni predstavnik Sebstva, oči pomoću kojih Sebstvo samo sebe može spoznati (vidjeti). Sebstvo se može identificirati sa životinjama, kristalima i zvijezdama. To je uvijek Bog u nama.

Individuacija znači, postati ona osoba koja ličnost u svojoj biti jeste, a odnosi se na proces diferencijacije, koja ima za cilj razvoj svih sposobnosti, talenata i mogućnosti pojedinca, kroz postupno osvješćenje Sebstva.

Kod JA osvješćivanja, fokus leži u diferenciranju, odnosno razlikovanju pojedinih individualnih osobnosti. Pri rođenju, JA se odvaja od Sebstva. To stanje podijeljenosti se u početku ljudskog života prevladava time da svoje Sebstvo projicira na druge ljude. Na primjer, na majku, učitelja ili vođu nacije. Prenatalno jedinstvo Sebstva se prilikom rođenja dijeli u njegove polarne suprotnosti, većinom, bez izgleda da u toku života ponovno bude u potpunosti integrirano. Jer u svom razvoju, čovjek je uvijek prisiljen da se prilagođava svojoj društvenoj okolini; što je na štetu njegovog pozitivnog potencijala koji se od okoline najčešće ne cijeni, pa čak i ne tolerše. Da bi zaštitila svoj razvoj unutar društvene sredine, ličnost one sadržaje koji su u datoj sredini negativno kotirani, a pripadaju njenom Sebstvu, izbjegava ili potiskuje.

Tijekom adolescencije, mladi ljudi se pokušavaju prilagoditi na jedan opći spolni ideal. To neizbježno vodi do jednog pretjeranog odbijanja od strane društva neprihvatljivih karakteristika seksualnosti. U normalnim okolnostima, ovi će ljudi u odraslom životu nastaviti sa ovakvim odnosom prema seksualnosti i time

izgraditi *sjenu* suprotnog spola: kod muškaraca anima, a kod žene animus. Ovi analizirani procesi odnosa prema Sebstvu unutar socijalne sredine su procesi stvaranja kompleksa, *sjene*.

Ono što ličnost izražava prema vani, zove se persona. Jedna zdrava persona je neophodno potrebna za život unutar jednog društva. Persona i JA-svijest trebaju do sredine života ličnosti (35 do 40 godina) da dostiju zrelost.

Za mnoge ljude je sa JA-realizacijom postignut potpun psihički razvoj. Život teče dalje samo po unaprijed utabanim stazama društva gdje potrebe za sigurnost i red postaju izraženije. Samo mali broj ljudi, potrešeni životnom krizom, postavlja si u tom životnom dobu ključno pitanje, kako dalje.

Individualizacija, tj. samo-realizacija i pitanje o smislu života su težište Jungovog učenja. Tijekom ovog procesa, prethodni razvoj psihe će se nastaviti, mada s jednim obrnutim interesnim fokusom: više se ne radi o tome da se sve više ličnih osobnosti isključi ili potisne, da bi od socijalne sredine bio prihvatljiv i priznat, već upravo obrnuto, da se ovaj proces ponovo preokrene. Instanca JA se počinje baviti sa svim prethodno potisnutim osobnostima ličnosti i pokušava da ih reintegriše opet u jednu. To znači: osvijestiti nesusjesne komplekse, raščistiti se sa *personom* i vlastitim *sjenama*, i uspostaviti jedan zdrav odnos sa unutarnjim spolom (animus / anima). Veliki problem pri tome je: osvješćivanje Sebstva sada generira upravo one konflikte koji su se pokušavali izbjeći potiskivanjem u nesusjesno. JA-svijest je bolno putovanje raspeća između polariteta psihe. Sada je JA potpuno svjesno proturječnosti života. Stoga se patnje koje se pojavljuju procesom individuacije ne mogu izbjeći. Čovjek ovaj napon mora izdržati tako dugo dok ne dođe do sjedinjenja polariteta na višoj razini. U priznanju i prihvatanju bespomoćnosti i slabosti JA instanca prihvata jedan ponizni stav u kojem se otvaraju kreativni i harmonizirajući impulsi Sebstva. Cilj je pronaći unutarnju sredinu, svoj centar, jedna regija tišine i spokoja, izvan konflikata polariteta. Ovo stanje nije nešto posebno, značajno ili sveto, već nešto sasvim

jednostavno što se izražava jednostavnim riječima, mir, mir sa samim sobom, počivati u sebi, prihvatiti život takvim kakav je.

Upustiti se u procese individuacije znači naći smisao i puninu života.

Tragom C.G.Junga

Crveno more noći, valovima bijesnim

već stoti život mi pluta

obalama temeljitim ne težim

potonut ću još stotinu puta

i izranjati, dok mjesečina siva

iluziju o svjetlu ne rasprši

ta varka sjene što skriva

što izrodiše se iz pustinje i krši

slipog virovanja, jalovog nadanja

potisnute, one u dubinama čame

dio sam te nenaslućene tame

u njoj, iz kože svoje, sebe pretačem

čežnju s morem noći stapam
da cilovitu sebe opet spajam.

Samira Begman Karabeg

31.10.2011.

„Kao priča neispričana i pjesma nenapisana pred nama je slojevitost misli pretočena u pjesmu. Kao i kod Jung-a, koji slijedivši Frojda, otvara vrata jave suočivši se sa bolnom istinom—da jeste drugačiji. Iza njega je ostao Frojd, a pred njim se otvoriše snovi mogućih alternativa usmjerenih SEBI, javstvu *par excellance*, ali upravo onome što gradi čovjeka—čovjekom. Unutar društva kao cjeline. „...cilovitost sebe...” je upravo to. Drugačija, ali, ipak ista. Ljudska..Nada.“

Sabahudin Hadžialić

1.11.2011.

PR

DIOGEN pro kultura
<http://diogen.weebly.com>

MaxMinus magazin
<http://maxminus.weebly.com>

DO NOT COPY